

Motion till riksdagen 2005/06:U293

av Alice Åström m.fl. (v, c, fp)

Västsahara

Motionen delad mellan flera utskott

1 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige i alla internationella sammanhang bör rikta skarp kritik mot den marockanska regeringens politik i den västsahariska frågan när det gäller förbrytelser mot mänskliga rättigheter.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige i sin kritik särskilt bör uppmärksamma de förbrytelser mot mänskliga rättigheter som begåtts i Västsahara under 2005.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige i FN med kraft bör verka för att en folkomröstning om Västsaharas framtid kommer till stånd.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige inom EU motsätter sig fiskeriavtal med Marocko och andra avtal med Marocko som inte uttryckligen exkluderar Västsahara.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att Sverige både som enskild stat och som medlem av en rad internationella organisationer måste arbeta för snabb och effektiv hjälp till de västsahariska flyktingarna.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att det vore i linje med god svensk tradition när det gäller kampen för folkrätt och mänskliga rättigheter att låta västsaharier studera vid svenska skolor och universitet.¹

¹ Yrkande 6 hänvisat till UbU.

Fel! Okänt namn på

2 En lång kamp för nationellt självbestämmande

Ända sedan 1973 har befrielseörelsen Polisario kämpat för det västahariska folkets rätt till nationellt självbestämmande. Då var Västsahara en spansk koloni. 1976 lämnade Spanien Västsahara. Det skedde mycket hastigt. Man skulle kunna beskriva det som att man packade och reste därifrån. Det genomfördes aldrig någon avkolonisering i folkrättslig mening, där folket tillfrågades om hur det ville se sin framtid. Internationella domstolen i Haag hade dock året innan Spanien lämnade Västsahara, 1975, fastställt att Västsahara hade rätt till nationellt självbestämmande. Långt dessförinnan, redan 1966, hade Marocko och ett annat grannland, Mauritien, ställt sig bakom FN:s generalförsamlings beslut att Västsahara hade rätt till nationellt självbestämmande.

Men det västahariska folket kom aldrig att få sin självbestämmanderätt tillgodosedd. I stället annekterades Västsahara av grannlandet Marocko. Vad det handlade om var en ren erövring av ett grannland och en omfattande folkomflyttning av marockaner till Västsahara.

Polisario förde sedan fram till 1991 en väpnad kamp för sin nationella självbestämmanderätt.

Marocko förmådde aldrig kontrollera hela Västsahara. 1991 ingicks efter FN:s ingripande ett vapenstillestånd. Marocko och Polisario förhandlade 1997 under överinseende av Kofi Annans specielle envoyé James Baker i Houston och kom överens om att landets framtid skulle fastställas i en folkomröstning. Sedan dess har Marocko förhalat och saboterat förverkligandet av denna folkomröstning.

Polisario menade till en början att endast de som levde i Västsahara innan Marocko annekterade landet skulle ha rösträtt i en folkomröstning. Den första av FN:s fredsplaner innehöll också denna standpunkt. Denna fredsplan under-tecknades även av Marocko. I flera steg har Polisario gjort eftergifter på den här punkten. I dag har Polisario gått med på att även en del av dem som kom till Västsahara från Marocko skall få rätt att delta i folkomröstningen.

Polisario har gått med på ett förslag att Västsahara skall fungera som ett autonomt område under fyra år med en uppdelning av olika ansvarsområden mellan marockanska och sahariska myndigheter och att därefter under det femte året en folkomröstning skall anordnas.

Polisario beslöt nyligen att frige alla marockanska krigsfångar. Marocko har inte svarat med att göra något motsvarande när det gäller de krigsfångar som marockanska armén tagit.

Polisario har gjort den ena eftergiften efter den andra för att få till stånd en folkomröstning. Marocko har varje gång vägrat att bidra till förverkligandet av en folkomröstning. I dag finns inga fler eftergifter att göra.

Av detta måste man dra slutsatsen att Marocko inte frivilligt kommer att gå med på någonting annat än en annektering av Västsahara.

Till detta kan noteras att James Baker när han avgick som Kofi Annans envoyé förklarade att ”inget land kommer att utifrån internationell lag er-

känna Marockos krav på Sahara ... Rabat fruktar det möjliga resultatet av förverkligandet av det sahariska självbestämmandet”.

3 Avtalsbrott och MR-brott

Den fullständiga arrogans som Marocko uppvisat under en lång följd av år och sin fullständiga brist på respekt för internationell lag ledde sommaren 2005 till en enorm frustration hos den väst-sahariska befolkningen. Stora demonstrationer för att Marocko skulle följa Förenta nationernas uppmaning att ordna en folkomröstning genomfördes i Lájoun. Dessa demonstrationer ledde till våldsamma reaktioner från de marockanska myndigheterna. Fredliga demonstranter möttes med brutalt våld av polis och militär. Många misshandlades och arresterades. Flera av dem dömdes till långa fängelsestraff. Några fördes till Marocko. Ett stort antal av demonstranterna utsattes för tortyr.

En framstående människorättskämpe, Aminatou Haidar, blev torterad på ett ohyggligt sätt. Antalet fängslade och torterade uppgick till 37 personer. Flera av dem inledde en hungerstrejk.

Den första tiden efter kung Hassans död kännetecknades av vissa förbättringar när det gällde mänskliga rättigheter. Den tiden är nu definitivt över. Den regim som råder i Marocko har helt och hållit fallit tillbaka i rollen som en regim som på ett flagrant sätt nonchalerar internationell lag och bryter grovt mot mänskliga rättigheter.

Den svenska regeringen har hittills hyst alltför stora förhoppningar om att den marockanska regimen skulle ändra sin politik när det gäller Västsahara. Några genomgripande förändringar när det gäller huvudlinjen i den marockanska politiken har inte ägt rum. Ju längre Polisario sträckt ut handen desto hårdare och fastlåst har den marockanska hållningen blivit.

Sverige bör i alla internationella sammanhang rikta skarp kritik mot den marockanska regeringens politik i den Västsahariska frågan när det gäller förbrytelser mot mänskliga rättigheter. Detta vill vi att riksdagen skall ge regeringen till känna.

Sverige bör särskilt uppmärksamma de förbrytelser mot mänskliga rättigheter som begåtts i Västsahara under 2005. Detta vill vi att riksdagen som sin mening skall ge regeringen till känna.

Den svenska regeringen bör inom FN med kraft verka för att en folkomröstning om Västsaharas framtid kommer till stånd. Detta vill vi att riksdagen som sin mening skall ge regeringen till känna.

4 Dubbelspel i EU

Sverige är medlem av Europeiska unionen. EU, främst Spanien, men även Frankrike, vill ha tillgång till marockanska fiskevatten. Marocko eftersträvar att i sina vatten inkludera de fiskevatten som ligger utanför Västsaharas kust.

Fel! Okänt namn på

Under hösten 2005 kommer frågan om fiskeavtalet mellan Västsahara och EU upp till behandling i EU:s ministerråd. Vi tar det för givet att den svenska regeringen kommer att påpeka att ett avtal som omfattar västsahariska farvattnen strider mot folkrätten och med kraft går emot ett sådant avtal.

EU skall snart förhandla med Marocko om sina fiskevatten för att tillåta fartyg från EU att fiska på marockanska vatten. Detta i synnerhet som det finns starka intressen inom EU som inte tar så hårt på folkrätten utan låter ekonomiska intressen få företräde.

EU skall inte för sin egen självvaktning skall uppträda som supporter till stater som begår brott mot folkrätten, som de mänskliga rättigheterna.

Det kan för övrigt noteras att USA betonar mycket att man i sina frihandelsavtal med Marocko konsekvent utesluter Västsahara. Det torde vara rimligt att EU gjorde detsamma i sina avtal med Marocko.

Sverige måste inom EU motsätta sig det kommande fiskeriavtalet med Marocko, liksom avtal med Marocko av likartat slag, om de också omfattar Västsahara. Detta vill vi att riksdagen som sin mening skall ge regeringen till känna.

5 Snabb hjälp till flyktinglägren i Algeriet

I dag lever många västsaharier i flyktingläger i Algeriet. Det är ett hårt och svårt liv. Matransonerna är små och näringsfattiga. De har också under senare tid minskat. Näringsbristen är stor. Den näringsbrist som det handlar om kan ge skador för livet. Svälten står för dörren. Den mat som finns att tillgå i små ransoner i lägren består i stort sett endast av kolhydrater. Kött förekommer knappast. Grönsaker är inte att tänka på. Det behövs snabb och omfattande hjälp till de västsahariska flyktingarna.

Sverige måste både som enskild stat och som medlem av en rad internationella organisationer arbeta för snabb och effektiv hjälp till de västsahariska flyktingarna.

Detta vill vi att riksdagen som sin mening skall ge regeringen till känna.

6 Utbildningsinsatser till stöd för västsaharier

Polisario eftersträvar ett demokratiskt och jämställt Västsahara i framtiden. Polisario är en demokratisk kraft i Maghrebregionen. Polisarios organisation är demokratiskt uppbyggd och man har under en lång följd av år verkat för och framgångsrikt eftersträvat att stärka kvinnornas ställning inom organisationen och i flyktinglägren. Dessa strävanden är viktiga att uppmuntra och understödja oavsett vilken lösning frågan om Västsaharas framtid får. Med största säkerhet kommer västsaharier som i dag lever i exil eller verkar underjordiskt att finna platser och positioner i den normaliserade samhällsorganisation som då kommer till stånd. Det torde ligga i linje med både Sveriges,

Fel! Okänt namn på

EU:s och världssamfundets strävan att samhällsorganisationen blir demokratisk och att de människor som kommer att arbeta inom den har en god utbildning på en rad skilda områden. Det är därför viktigt att unga människor som i dag lever i flyktinglägren eller tillhör Polisario ges möjlighet att studera i Sverige.

Det skulle inte vara första gången som Sverige ger stöd till människor som kämpar mot förtryck och för en lösning av en konflikt i enlighet med folkrätten och mänskliga rättigheter. Sverige gav ett sådant stöd till ANC och andra oppositionella organisationer i Sydafrika på apartheidregimens tid. Man gav sådant stöd till oppositionella rörelser i de portugisiska kolonierna. Det vore i linje med god svensk tradition när det gäller kampen för folkrätt och mänskliga rättigheter att låta västaharier studera vid svenska skolor och universitet. Detta vill vi att riksdagen som sin mening skall ge regeringen till känna.

I detta sammanhang bör man uppmärksamma att Norge intagit en mycket bestämd hållning när det gäller Marockos Västsaharapolitik. När det blev känt att det USA-baserade multinationella oljeföretaget Kerr McGee bedrev oljepropektering i Västsahara lät det norska finansdepartementet utifrån etiska utgångspunkter utestänga Kerr McGee från Petroleum Fund's investment universe. Det finns alltså ett helt annat sätt att hantera relationerna till Marocko på än det som länderna inom EU hittills uppvisat.

Stockholm den 4 oktober 2005

Alice Åström (v)

Agne Hansson (c)

Gunnar Nordmark (fp)